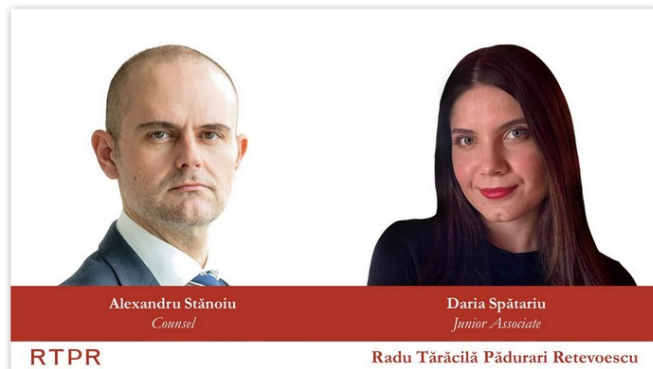

Impozitarea ca expropriere. Cât de justificata este noua cota de impozitare a veniturilor nejustificate?

Pe vremea Vechiului Regim exista în legislație, dar mai ales în mentalul colectiv, în folclorul urban, o expresie despre cei carora le-au fost confiscate veniturile obținute în mod ilicit – „l-a bagat la Legea 18”. Era vorba, desigur, despre Legea nr. 18/1968 privind controlul provenienței unor bunuri ale persoanelor fizice, care nu au fost dobândite în mod licit, lege care a fost abrogată abia în anul 1996 prin Legea nr. 115 din același an, care reglementa controlul averii demnitarilor.

Din punct de vedere juridic a fost un miracol ca Legea 18 a supraviețuit șapte ani după revoluție și cinci ani după adoptarea Constituției, mai ales în contextul în care prin noua lege fundamentală se adopta o poziție diametral opusă celei pe baza căreia fusese adoptată Legea 18.

Prin art. 44 din Legea Fundamentală nu numai că se garantează, prin alineatul 2, proprietatea privată, indiferent de titular, dar în alineatul 8 se rastoarnă sarcina probei caracterului ilicit al proprietății, instituind prezumția caracterului licit al dobândirii averii. Ramâne, astfel, în sarcina autorităților abilitate ale Statului să demonstreze, cu mijloacele procedurale de care dispun, dar de o manieră legală și loială, eventualul caracter ilicit al proprietății.

Într-un arc peste timp de aproape 33 de ani, din diferite motive mai mult sau mai puțin economice, populiste sau chiar ideologice, se încearcă revenirea la prezumția de vinovăție a dobândirii averii. Astfel, începând cu data de 1 iulie 2024, orice venituri constatate de organele fiscale a căror sursă nu a fost identificată vor fi impozitate cu o cota de 70%. Creșterea cotei de impozitare de la 16% a fost introdusă prin Legea 296/2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung. Scopul reglementării se regăsește chiar în titlul actului normativ, însă se aplică oare în această situație deviza scopul scuza mijloacele? Este această creștere un instrument prin care se dorește corijarea comportamentelor fiscale sau este mai degrabă o rasturnare neîntemeiată a prezumției caracterului licit al averii, prezumție consacrată chiar prin constituție?

Veniturile a căror sursă nu poate fi identificată se disting prin caracterul lor vag, obscur: este situația în care organele fiscale constată o discrepanță între veniturile declarate ale unei persoane și valoarea bunurilor deținute ori a operațiunilor economice întreprinse. În acest caz, se sancționează lipsa de transparență printr-o impozitare *suis-generis*, mai exigentă. În majoritatea țărilor (Franța, Germania, Regatul Unit) nu se face această distincție de tratament fiscal, cota de impozitare fiind aceeași indiferent de (in)certitudinea cu care se stabilește proveniența veniturilor. Arbitrariul modificării articolului 117 și incompatibilitatea cu normele de rang constituțional transpăr dintr-o analiză scurtă a principiilor de drept care guvernează funcționarea unei societăți democratice.

Inviolabilitatea proprietății private și necesitatea ca măsura confiscării să se aplice strict ca o sancțiune din sfera contravenționalului/penalului sunt doar primele indicii care arată derapajul legiuitorului.

La prima vedere, o astfel de masura s-ar circumscrie demersurilor necesare a fi întreprinse pentru a combate evaziunea fiscală și pentru a descuraja deviațiile de la rigorile justei așezări a sarcinilor fiscale. Însă orice masura, indiferent de contextul adoptării, trebuie să respecte criteriul proporționalității raportat la obiectivul urmărit, astfel cum a statuat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului constant în jurisprudența sa.

Proporționalitatea presupune mai multe dimensiuni, nu doar aspectul cantitativ: masura trebuie să fie adecvată și necesară. Imposibilitatea de a determina proveniența unor venituri urmata de impozitarea excesivă pare a fi o antepunțare (și chiar o lipsă de competență) din partea organelor fiscale în sensul comiterii unei fapte ilicite din care respectivele venituri izvorăsc. Un astfel de mecanism instituit de articolul 117 ar putea fi asimilat unei treceri abuzive din proprietatea privată în proprietatea publică, însă o astfel de masura se poate lua numai în situații excepționale și justificate de o cauză de utilitate publică, cu o dreaptă și prealabilă despăgubire, nu ca un instrument de salvagardare a bugetului public.

De asemenea, chiar considerarea acestei măsuri ca fiind o confiscare nu trece testul legalității, întrucât o atare masura este una exclusiv complementară și subsecventă aplicării unei pedepse penale pentru săvârșirea unei infracțiuni care a avut drept rezultat obținerea acelor bunuri supuse confiscării. Ori, în acest fel, fiscalul se substituie atât organelor de cercetare penală, cât și instanței de judecată, arzând etapele și preluând direct mai mult de două treimi din averea contribuabilului doar în temeiul unei suspiciuni.

Or, suspiciunea organelor fiscale, chiar și întemeiată pe lipsa de cooperare a contribuabilului, nu ar trebui să constituie un argument definitiv în favoarea rasturnării prezumției caracterului ilicit al averii.

Corectitudinea și buna-credința ar trebui să guverneze conduita fiscală a cetățenilor, însă încurajarea unui astfel de comportament ar trebui să se facă de o manieră echilibrată, adecvată și în concordanță cu garanțiile oferite de statul de drept. Modificarea, privită atât singular, cât și corelată cu contextul economic în care actul normativ care a instituit-o a fost adoptat, comportă serioase îndoieli în ceea ce privește “promovarea” unui eventual test de constituționalitate.